

Referat

4Møte om: Rådgivende utvalg for finanspolitiske analyser (fysisk møte kombinert med digital deltakelse)

Saksnr.:

Til stede:

Utvalget:

Professor Steinar Holden, Universitetet i Oslo (leder)

Professor Annette Alstadsæter, NMBU

Forskningsleder Thomas von Brasch, SSB

Forskningschef Erika Färnstrand Damsgaard, Konjunkturinstituttet (Stockholm)

Ekspedisjonssjef Amund Holmsen, Finansdepartementet

Assisterende direktør Nina Larsson Midthjell, Norges Bank

Forskningsdirektør Linda Nøstbakken, SSB

Rektor Øystein Thøgersen, NHH

Professor Ragnar Torvik, NTNU

Forfall:

Forskningschef Peter Stephensen, DREAM-gruppen (København)

Sekretariatet:

Fagsjef Erling Motzfeldt Kravik

Seniorrådgiver Håkon Frede Foss

Seniorrådgiver Iver Vikøren

Rådgiver Vera Kvisgaard

Rådgiver Linn Karina Stormo

Andre deltakere (alle fra Finansdepartementet):

Avdelingsdirektør Colin Forthun

Avdelingsdirektør Arent Skjæveland

Fagsjef Yngvar Dyvi

Fagsjef Kjersti Næss Torstensen

Dato: 22.09.2021

Møteleder: Utvalgsleder Steinar Holden

Referent: Sekretariatet

Referat fra møte i Rådgivende utvalg for finanspolitiske analyser 22. september 2021

Fysisk møte kombinert med digital deltakelse.

1. Dagsorden og åpning av møtet

Utvalgsleder Steinar Holden ønsket velkommen til første utvalgsmøte etter at utvalget endret navn til Rådgivende utvalg for finanspolitiske analyser med tilhørende mandatutvidelse. Introduksjonsrunde av utvalgsmedlemmene og sekretariatet etter oppnevningen av de nye utvalgsmedlemmene Nina Larsson Midthjell (Norges Bank) og Annette Alstadsæter (NMBU).

2. Om mandatutvidelsen

Innledning ved Amund Holmsen, ekspedisjonssjef i Finansdepartementet

Amund Holmsen innledet ved å orientere om hvilke vurderinger som lå til grunn for departementets endring i utvalgets mandat.

Holmsen trakk frem at det vil være særlig nyttig med eksterne vurderinger av finanspolitikken i situasjonen Norge går inn i. Vi nærmer oss slutten av perioden med innfasing av oljeinntekter, og framover vil det være et stigende inndekningsbehov i offentlige finanser. Prioriteringene i den økonomiske politikken vil kunne bli mer krevende, og videre utvikling av velferdsstaten må i stor grad dekkes inn gjennom å ta ned andre utgifter på statsbudsjettet eller økte skatter og avgifter. I en slik situasjon kan eksterne faglige vurderinger bidra til bedre beslutningsgrunnlag og samtidig skape forståelse for de avveiningene som gjøres.

Holmsen presiserte at departementet har vært fornøyd med arbeidet i modell- og metodeutvalget, og at vurderingen av finanspolitikken skal være et supplement til utvalgets tidligere mandat.

Perspektivmeldingene og de årlige nasjonalbudsjettene ble trukket frem som naturlige referanser for utvalgets årlige uttalelse.

Avslutningsvis orienterte Holmsen om at han selv ikke vil delta i utvalgets arbeid med den delen av mandatet som er knyttet til den årlige uttalelsen.

Diskusjon i utvalget

Utvalget var positive til mandatutvidelsen. Det ble pekt på at utvalget må være oppmerksom sin uavhengighet når det har et sekretariat med ansatte fra departementet, men det ble samtidig påpekt at det er lang tradisjon for dette i offentlige utvalg i Norge. Sekretariatet vil blant annet kunne bidra med tallgrunnlag og analyser som utvalget kan benytte seg av, men det er utvalget som må stå for uttalelsen som offentliggjøres. Det ble også trukket fram at utvalgets mandatet er omfattende, og at det er begrenset med tid fram til første gang man skal avgi en uttalelse.

3. Departementets analyser av bærekraften i finanspolitikken

Presentasjon ved Arent Skjæveland og Yngvar Dyvi fra Finansdepartementet

Innleiderne orienterte om departementets analyser av bærekraften i finanspolitikken i Perspektivmeldingen 2021, og hvilke ulike formål de langsiktige økonomiske beregningene ble brukt til, se presentasjoner i vedlegget.

Skjæveland innledet om hvordan Finansdepartementet gjør fremskrivninger av handlingsrommet. Departementet har noe forskjellig metodikk når det gjelder beregningene som går fram til 2030, og de langsiktige beregningene, fram mot 2060. På mellomlang sikt, fram mot 2030, gjøres en enklere fremskriving, nært knyttet opp til hvordan de årlige budsjettene lages. De langsiktige fremskrivingene er basert på den generelle likevektsmodellen DEMEC.

Skjæveland fremhevet at et fremtredende utviklingstrekk er at inntektene fra Statens pensjonsfond utland vil bety gradvis mindre som andel av økonomien. Det skjer samtidig som befolkningen over 75 år vil vokse relativt til den yrkesaktive befolkningen. Beregningene i Perspektivmeldingen 2021 viser at i det nærmeste tiåret er det gjennomsnittlige årlige handlingsrommet ventet å bli like stort som beløpet som skal til for å dekke demografiutgifter i kommunesektoren og helseforetak.

Dyvi ga utvalget en presentasjon av metodene og forutsetningene bak de langsiktige fremskrivingene i perspektivmeldingen. Det er laget et rent *demografiforløp* og et *basisforløp*. I demografiforløpet knyttes fremskrivingene av ressursbruken offentlig tjenesteyting, overføringer og tilgang på arbeidskraft til befolkningsutviklingen etter alder, kjønn mv. I basisforløpet gjøres det i tillegg forutsetninger om en friskere aldring, standardvekst i sykehusene og yrkesdeltaking blant eldre. Beregningene tilsier at demografiforløpet gir et inndekningsbehov på 5,8 pst. av fastlands-BNP i 2060. For basisforløpet er inndekningsbehovet 5,6 pst.

Avslutningsvis viste innleiderne hvordan ulike alternative forutsetninger påvirker det beregnede inndekningsbehovet. Enkelte strategier for å bedre statsfinansene kan være vanskeligere å gjennomføre politisk. Det synliggjør blant annet viktigheten av å inkludere flere i arbeidslivet og å få mer ut av ressursene i offentlig sektor.

Forberedt kommentar ved utvalgsmedlem Øystein Thøgersen

I en forberedt kommentar viste utvalgsmedlem Øystein Thøgersen til bakgrunnen for mange av problemstillingene som reises i innleiderens presentasjon. Det ble påpekt at det ser ut til å være lav politisk interesse for å redusere offentlig sektor i Norge. Nivået på offentlige utgifter i Norge er betydelig høyere enn i andre land.

Thøgersen understreket at bærekraftige statsfinanser er et tema som det er blitt jobbet med lenge. Perspektivmeldingen bidrar til å utdype og dekomponere problemstillingen, slik at man får et kvantitativt grep om det som har skjedd til nå.

Videre pekte han på at virkeligheten er mer dynamisk enn fremskrivingene. Framskrivningene er nyttige, men det får ikke med seg «triggerpunkter» som endrer de økonomiske forutsetningene. Slike endringer kan også ha betydning for det politiske aspektet når det kommer til politisk gjennomførbarhet av strategier for bærekraftige statsfinanser. Thøgersen var også innom enkelte muligheter for å minske inndekningsbehovet. Han pekte også på at det er et spørsmål om i hvilken grad dagens generasjoner har ansvar for å dekke

inndekningsbehovet for fremtidige generasjoner, siden utfordringene delvis er knyttet til at de lever lenger og et stykke på vei kan møtes ved at de jobber lenger.

Diskusjon i utvalget

Utvalget var enig i at Finansdepartementets analyser i Perspektivmeldingen 2021 er et naturlig utgangspunkt for deres vurderinger. Det ble pekt på at det vil være naturlig å vurdere forutsetningene i departementets beregninger og sammenlikne med liknende analyser fra SSB og andre land, særlig Sverige og Danmark.

4. Videre arbeid i utvalget

Denne delen av møtet omhandlet det videre arbeidet med den årlige uttalelsen med utvalgets vurderinger av langsiktig bærekraft i statsfinansene og om finanspolitikken er forenelig med slike hensyn. Utvalget tar sikte på å offentliggjøre sin første uttalelse i månedsskiftet januar/februar 2022. Det vurderes om det årlige seminaret avholdes samtidig med uttalelsen blir offentlig.

Vedlegg

- Dagsorden
- Plansjer fra innleggene